

Aen den
LESE R.

Lfoo, gelijk eertijds een Wijse by *Plato* wel geseyd heeft, de gene, die yet schrijft, en die van sijn sehriften oordeelt, beyde den Menschelicken aerdt deelachtigh zijn, en dat den selfden door verscheyde en vreemde sinnen gedreven werdt: zoo en is 't niet vreemt, dat men siet yemandts werck verscheydelyck by verscheydene opnemen. Waerom de Poëet wel schrijft, dat de Boecken ontfangen werden, na het verstand van den Leser. Seer boertigh seyde een ander Griex

wijs-gerige *Bion*, dat de gene, die aen een yder wel smaken wilde, van noden hadde, om in soete Bastaert-wijn, of soete Pastey te veranderen. Maer dat en soude evenwel noch niet genoegh zijn, dewyl men bevindt, dat selfs Honich en Suycker in een vervuylde Maech in Gal veranderen. Alzoo ick oock wel konde dencken, dat het Schrijven van de Sieckten in onse Tale, sommige niet wel en soude aenstaen, als of de Konste daer door te gemeen gemaect, en als ontheylight werde, gelijk *Hippocrates* oock verbiedt de selvige niet voort te leeren, als de gene, die in den Eedt zijn: zoo en heb ick niet konnen nalaten

U L. gunstige Leser, met weynige woorden mijn oogherck, en voornemen van dit Werck voor te dragen, sonder evenwel noodigh te achten, daer over groote onschult te doen. De oude *Cato*, gelijk *Plutarchus* in sijn leven verhaelt, belachte eertijds sekeren *Pasumius Albinus*, die sich self ontschuldighden, en verlof verfocht, om dat hy, zijnde een Romeyn, seker Historie in de Griekse Sprake geschreven hadde; seggende, dat men hem sulcks wel mochte toestaen, indien hy door den grooten Raedt daer toe wareaengeport geweest. Alfoo ick oock desen last wel lichtelick door niemandts last aengenomen hebbe: zoo sal genoegh zijn, alleen te zeggen, dat dese beschrijvinge van de Genees-konste niet en strijdt tegens den Eedt van onsen oudsten, en grootsten Genees-meester. Want al is 't dat het t'sijnen tijt de manier was, dese Konste niet onder den Man te brengen, maer als een kostelijcke, en vordelijcke erffenisse sijn eygen kinderen na te laten; gelijk de Chaldeers, als *Diodorus Siculus* in sijn tweede Boeck getuyght, eertijds oock deden ten insichte van hare wetenschap, om toekomstige dingen uyt de sterren te voorseggen: soo heeft evenwel *Hippocrates* zelve de Leer-stucken en Ondervindingen van sijn Konste, in de Griekse, dat is, sijn moederlijcke Tale beschreven, en na hem *Aretaeus*, *Galenus*, *Ruffius*, *Ephesius*, *Oribasius*, *Paul. Aegineta*, *Aetius*, *Alex. Trallianus*,
(*) 2 Actu-

A E N D E N L E S E R.

Aeturius, Nic. Myrepsus. En in de Latijnsē op de selfde wijze, *Corn. Celsus, Plinius, Scrib. Largus, Marcellus Empiricus, Calius Aurelianus*; als oock de Arabiers, *Avicenna, Mesue, Rhazes, Avenzoar, Haly, Haliabbas, Isaac, Serapion, Averoës.* Welck voorschrift van de oude, oock by de nieuwe Schrijvers onder allen volkeren nagevolght is: waer door wy mede in onse Tale verscheyde Boecken hebben van alderhande Sieckten, en gebreken, zoo opgepropt met veel verscheyde, doch niet wel onderscheyde, Genees-middelen, dat den Leser daer gantsch in verwerret. Het welck ick schouwende, hebbe (om niet meermael, gelijk anders op veel plaetsen, na de Sieckten die uyt gelijk oorfaeck spruyten; zoude noodigh zijn geweest, de selfde Genees-middelen overhoop te halen) die na haer krachten, en bysondere eygenschap, die sy hebben met de Deelen onses Lichaems, verdeelt, en bysonderlick beschreven in 't Eerste Deel, en in 't Tweede, hoe sy tot de Sieckten te paskomen, op het eerste aengewesen. Welcken wech, gelijk hy den kortsten, en bequaemsten is, oock, na mijn oordeel, voor den besten, hoewel noch van niemandt betreden, behoort gekeurt, en opgenomen te werden. Mijn meningē en is evenwel niet, om de gene, die buyten de Konste zijn, groote Konstenaers te maken; als sulcks door soo geringh werck niet doenlijk zijnde. Laet men yemandt al het Timmer-gereedschap voor-leggen, hy en sal daerom niet terstondt een Timmerman wesen, hoewel hy daer beneffens veel Huysen heeft sien bouwen, even soo gaet het met andere Ambachten en Konsten. De Wijsgerige *Plato* schrijft seer wel, in sijn Boeck, genaemt *Phadrus*, dat men die man wel voor dwaes mach houden, de welke wat uyt een Genees-boeck gehoort, ofte eenige Geneefinge gesien hebbende, en evenwel niet vande Konste verstaende, meent al vry een Genees-meester geworden te wesen. Sodaynige zijn sommige Barbiers, Apotekers, en meestendeel eenige neus-wijse Vrouwen, die dickwils al meerder derven aennemen, als een ervaren Genees-meester selve, tot groore schade van de Siecken; soo dat de Koninghlijke Genees-meester *Laur. Ioubert* (wiens woorden wy hier achter sullen stellen) seer wel befluyt, dat de gene, die wat van de Genees-konste weten, dickwils ondienstiger by de Siecken zijn, als die gantsch niet gesien, en anders geen lesse geleert hebben dan van gehoorsaemheyt, te weten, om wel na te komen al 't gene van den Genees-meester belast is. Maer wat my belanght; ick hebbe hier in mijn Vaderlijcke Stadt bevonden, dat de verstandigste Juffrouwen het minste daer van niet en wilden over haer nemen. Onder andere een wel van de voornaemste, die, als zijnde Dochter, en Sufter van Princen-Genees-meesters, en met soodaynige oock te Venetien en te Padua dickwils gesproocken hebbende, en daer toe selfs een kloeck, en leerfaem verstandt brengende, al seer diep in de kennisse van de Genees-konste gekomen was, my, als gevraeght zijnde na yet, dat ick seyde hare Ed. selve uyt haer eygen wetenschap wel, sonder bekommeringh, hadde mogen

A E N D E N L E S E R.

gen in 't werck stellen, voor antwoord gaf: Dewijl ick van de Konste wat versta, soo weet ick oock wat gevaer het loopt sonder volkomen kennisse eenige Genees-middelen in te geven. Diergelijcke wedervaert my oock dagelijks onder de verstandighste Heel-meesters, en Apotekers. Soo dat ick niet sien kan, ofte soodanige mogen wel van de Sieckten en hare Genees-middelen lesen, en somtijds daer van yet de Genees-meesters voor-slaen: en voor andere, die doch wijs willen wesen, is oock beter, dat sy wat goets volgen, en dat met eenige wetenschap doen, als datse na de Sieckten slaende, gelijckerwijs een blinde na 't ey, de Genees-middelen sonder oordeel, en onderscheyt gebruyken. Altijt en is voor niemandt ondienstigh te weten, wat Spijse, en Dranck gebesicht, en wat vorder Manier van Leven in elcke Sieckte behoort aengestelt te werden; waer op alhier insonderheyt gelet is. Hier zijn tusschen beyde gevoeght eenige geschiedenissen uyt oude, en nieuwe Historien, soo om U E. tusschen beyden wat te doen ver-scheppen, als insonderheyt om de stoffe meerder licht te geven. Ick en hebbe in dit kleyn Werck alle de Sieckten (hoewel tot alle de Genees-middelen aengewesen zijn) niet kunnen beschrijven; maer sal de selve vervolgen in een bysonder stuck, sommige oock wijtloopiger, gelijck ick van 't Graveel gedaen hebbe, in 't bysonder verhandelen. En voor eerst de *Blauw-schuyt*, in de welke ick, gelijck mijn mening en voorstel is, sal beginnen te beweerden, en te bewijzen, dat elck Landt van den goedertieren Godt genoegh versien is met al 't gene, dat d'Inwoonders tot het leven dient, en waer in sy kunnen rapen een Schat voor haer Gesondtheydt, en tegens haer Ongesontheyt; sonder eens van doen te hebben de vergefachte verdroogde, en verouderde Droogen, van ver-gelegene Landen, die alleen by d'Oude beschreven zijn. Dan wy sullen noch voor laten gaen de *Schat der Gesontheyt*, voor de laetste reys oversien, en op ontalijcke plaetse vermeerderd: den welcken by U E. meermalen voor soeten Most gunstelijck aengenomen zijnde, nu wel lichtelijck voor klaren Deelwijn sal mogen verstrecken. Vaert wel. In Dordrecht, den xxv. May, M. D. C. xlii.

J O H. V A N B E V E R W Y C K.